

VEGLEIÐING

til starvsfólk í kommunalum móttækum

MUNAGÓÐAR MANNAGONGDIR, TÁ ÚTLENDSKIR TILFLYTARAR VENDA SÆR TIL KOMMUNUNA

SAMVIRKAN

- Fyrsta mætið -
- Tín leiklutur -

SAMSKIFTI

- Tann góða samrøðan -
- Tulkning -

MENTANARFATAN

- Vitan um mentanarmunir -
- Tilvitska um mentanir -
- Tvørmentarligt samskipti -

LEIÐBEINING OG RÁÐGEVING

- Grundleggjandi kunning -
- Fyrstu fetini í integratiónini -

FYRSTA SAMRØÐAN TEKUR ENDA

ÚTLENDINGASTOVAN

Kommunufelagið

Fororð

Fólkatalið í Føroyum fór fyrri fyrstu ferð nakrantíð upp um 50.000 í apríl 2017. Framburðurin er stórur, og vøksturur er týðilgur kring alt landið. Nýggir skúlar og dagstovnar verða bygdir, húsa- og íbúðarbyggingin stendur í besta blóma, og fleiri møguleikar at uppliva mentan og tilboð annars, koma stóðugt. Føroyska samfelagið hevur eisini fingið ein altjóða dām, tí nú búgva fólk úr heili 87 tjóðum í okkara lítla oyggjasamfelagi.

Bæði møguleikar og avbjóðingar fylgja hesi fólkasamanseting. Kommunurnar eru í einari nýggjari støðu við nýkomnum borgarum úr nógvum fjarskotnum londum, umframt borgarum úr grannalondum okkara, sum eisini skulu finna seg til rættis her. Kring landið síggja vit, hvussu ymiskt vit tosa saman, arbeiða saman, ja, sjálvt mátin fólk heilsa uppá hvønn annan, er ymiskur. Oftast er tað ein lærurík uppliving, men avbjóðingar og truplar støður kunnu koma fyrri, tá ið nýkomin fólk skulu finna seg til rættis í samfelagnum.

Vaksandi margfeldi í tjóðskaparligum uppruna og mentanarligum fjølbroytni í føroyska samfelagnum setur nýggj krøv til kommunurnar, og neyðugt er hjá kommununum at hava eitt høgt tænaustøði, tá tikið verður ímóti útlendskum tilflytarum.

Hendan vegleiðingin leggur karmar um tí tænaustu – samskipti og samvirkan, sum starvsfólk í kommununi kunnu veita nýkomnum útlendingum. Endamálið er at leggja fram eina einfalda, men ítøkiliga tilgongd, sum kann vera eitt hent amboð, tá ið tikið verður ímóti útlendskum tilflytarum. Hvørt stig ella støða í tilgongdini, ið lýst verður, er partur av eini heild, sum er viðkomandi fyrri einstaka starvsfólkið – ikki bara fyrri at læra, men eisini sum høvi at hugsa um, hvussu tænaстан er og kann gerast betri.

*"Vaksandi margfeldi í
tjóðskaparligum uppruna og
mentanarligum fjølbroytni í føroyska
samfelagnum setur nýggj krøv til
kommunurnar..."*

- Eyðun Christiansen

Í samstarvi millum Útlendingastovuna og Kommunufelagið, byrjaði verkætlanin við at Barbara Jacobsen, verkætlanarleiðari, og David Im, integratiónssamskipari á Útlendingastovuni, gjørdi eina kanning og hugdu nærri at royndum og avbjóðingum í kommununum, tá ræður um sambandið við borgarar av útlendskum uppruna. Endamálið við hesum var at savna vitan fyrri at tilevna eina hóskandi vegleiðing til kommunurnar. Saman við innsavnaðum viðmerkingum frá útlendskum tilflytarum hava Útlendingastovan og Kommunufelagið gjørt hesa vegleiðing.

Eg vænti, at hendan vegleiðing kann verða ein styrkur, bæði hjá kommunum og útlendskum tilflytarum, og kann gera sítt til at tryggja eina væl eydnaða integratión, sum er til fyrimuns fyrri samfelagið, bæði tá ið tað umræður menning, vøkstur og trivnað hjá okkum øllum.

Eyðun Christiansen

Stjóri í Kommunufelagnum

Inngangur

Integratióin snýr seg ekki einans um, hvussu útlenskir tilflytarar tillaga seg og fella til í føroyska samfelagnum, men eins nógv um, hvussu vit taka ímóti teimum, vísa opinleika og eru hugað at tillaga okkum eftir tí mentanarliga fjølbroytni, ið fylgir við. Endamálið við hesi verkætlan er at vísa á, at kommunurnar kring landið kunnu hava ein týðandi leiklut í at birta undir eina góða integratióinstilgongd hjá hvørjum einstøkum nýkomnum tilflytara við útlenskum uppruna.

Kommunurnar kring landið eru einasti myndugleiki, sum við vissu hittir nýkomnar tilflytarar. Starvsfólk, ið arbeiða á kommunuskrivstovum ella -móttøkum (móttøkufólk) og koma í samband við útlenskar tilflytarar, eru tí í eini *lyklastøðu* til at stuðla undir eina góða byrjan í integratióinstilgongdini hjá tí einstaka borgaranum. Hetta við at bera fram neyðuga kunning, eggja hugin hjá tilflytaranum til virkna luttøku í samfelagnum, og soleiðis vónandi vera við til at skapa trivna og álit á føroysku skipanina.

Við at vísa virðing og virka fyri *inkluðióin*, kunnu móttøkufólk skapa góðar karmar og geva hvørjum einstøkum tilflytara amboð at nýta til at skapa

Vegleiðingin er býtt í fimm høvuðsevni og er skipað eftir eini hugsandi gongd í sambandinum millum móttøkufólkið og útlenska tilflytaran, sum vendir sær til kommununa fyrstu ferð. Hvør partur lýsir eitt evni við stuttum teksti og tættum. Endamálið er at seta nakrar tankar í gongd hjá móttøkufólkunum og minna á, hvat hevur týðning og hvørjar fortreytirnar eru fyri einum væleydnaðum fyrsta møti við tilflytarar av øðrum tjóðskapi. Mælt verður til at lesa *Ískoyti til vegleiðing* áðrenn, tí at tað gevur eina gjøllari lýsing av evnunum, og soleiðis kann geva eina betri fatan av tankunum aftanfryri orðini í hesi vegleiðing.

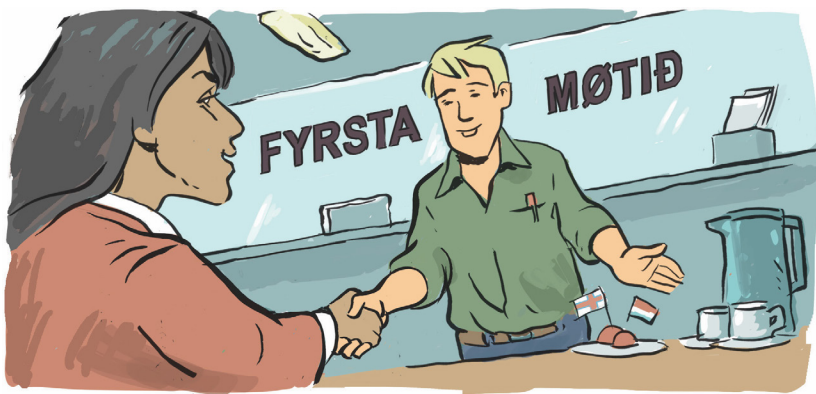
sær eitt gott lív í Føroyum. Soleiðis verður eisini forða fyri, at menniskju detta niðurímillum, kenna seg fremmand, fyri mismuni ella avbyrgd frá samfelagnum.

Hendan vegleiðing er ætlað móttøkufólki at brúka sum *íblástur* til sambandið við nýkomnar útlenskar tilflytarar, ið koma frá londum uttanfyri Norðurlond, tá tey venda sær til kommununa til skráseting av tilflyting. Orsøkin til at norðurlendingar verða sáldaðir frá, er, at teir ekki metast at hava so serligar avbjóðingar, tá tað kemur til mál og kunnleika um samfelagið, sum aðrir útlendingar. Vegleiðingin inniheldur góð ráð til mannagongdir, ið kunnu muna, og til hvat kann hava týðning, at hugsa um, í samskiftinum og samvirknanini við borgarar, ið fyri stuttum eru fluttir til Føroyar.

Vegleiðingin er serliga nýtilig sum íblástur í tænastru til tilflytarar, ið ætla at seta búgv, liva og skapa sær eina framtíð í Føroyum. Hetta grundað á hugsanina, at ein tilflytari, ið hevur ætlan og ynski um at búsetast varandi, verður mettur at hava størri hug og tørv á kunning, ráðgeving og vegleiðing, og stuðli til at fella til í samfelagnum.

Tað finst ekki *ein* máti at taka ímóti útlenskum tilflytarum. Tí er umráðandi at leggja sær í geyma, at henda vegleiðing ekki er ein standardiserað mannagongd ella krav til arbeiðsgongd. Tað er av týðningi at hvørt móttøkufólk sær finnur sín egna arbeiðshátt út frá, hvat kenst best fyri ein sjálvan, eins og út frá fortreytum og støðuni hjá tí einstaka tilflytaranum. Soleiðis kann hvørt einstakt móttøkufólk taka tað úr vegleiðingini, ið hóskar best til egnu arbeiðsumstøður, møguleikar og persónligan hug og treysti.

Útlendingastovan,
David Im og Barbara Jacobsen
Tórshavn, juni 2017

Hetta er helst fyrstu ferð útlenski tilflytari er í beinleiðis sambandi við almennu skipanina í Føroyum. Ein góð móttøka og eitt *væleydnað fyrsta møti* hevur sera stóran týðning fyri **integrátiónstilgongdina** hjá tí einstaka og fyri teirra álit á skipanina. Eitt gott fyrsta møti kann eisini birta teirra samborgarakenslu og vekja hugin at verða virkin í føroyska samfelagnum framyvir.

Tú ert í einari lyklastøðu í hesi **samvirkan**. Hevur útlenski tilflytari til dømis eina kenslu av at vera óynsktur ella fremmandur, hevur tú møguleikan at avsanna hesa kenslu við jalgari samvirkan og við at fáa viðkomandi at kenna seg vælkomnan, viðurkendan og inkluderaðan.

Tá tú møtir fólkið úr londum og mentanum, ið eru nógv øðrvísi enn okkara, er tað umráðandi at hugsa um, at teirra fortreytir ikki eru tær somu, sum hjá einum, ið fyrr hevur búið í Føroyum, ella í einum av okkara grannalondum, har skipanirnar og mentanin líkist meira tí føroysku. Tí er serliga umráðandi at royna at vera forvitin, vísa áhuga og at vera fordómsfrír. Bara tað, at vísa sínum egnu tankum og forfatanum ans, kann broyta støðuna nógv.

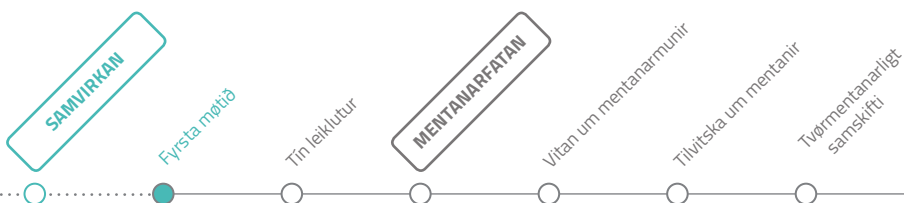
Tað er eisini í hesum fyrsta sambandi, at tú kanst inndraga avvarðandi, ella onnur, ið eru saman við tilflytaranum. Her kanst tú fortelja avvarðandi um teirra týðandi leiklut í integrátiónstilgongdini og geva teimum góð ráð um, hvat tey kunnu gera fyri at stuðla undir tilgongdina.

Integrátiónstilgongd

Tilgongdin/tiðin, útlenski tilflytari brúkar at fella til í føroyska samfelagnum. Tað merkir ikki, at tað bert er útlenski tilflytari, sum skal kyta seg og tilganga seg samfelagnum, men at samfelagið eisini ger sitt til at skapa eitt felags grundarlag til at liva lið um lið, við virðing fyri hvørjum øðrum. Ein væl eydna integrátiónstilgongd krevur soleiðis opinleika og vilja til tilgong frá báðum partum.

Samvirkan

(da: interaktion) Sosialt samspæl millum tvey ella fleiri menniskju, ella millum bólkur. Allir partar ávirka hvønn annan ígjøgnum samskipti og gerðir í samvirkanini. Tað vil siga, at tíni orð, kropsmál, atburður og gerðir ávirka tann/tey, tú samvirkar við, og øvugt.

HUGSA UM...

- hvussu tín hugburður og atburður er og hvat títt kropsmál vísir.
- at tú ert í einari støðu, har tú kanst gera mun.
- hvussu fysisku umstøðurnar eru. Kann samrøðan móguliga verða flutt í einrúm?

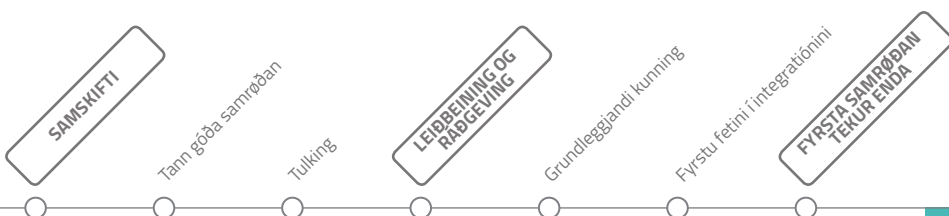
GÓÐ RÁÐ

- Vís tínum egnu forfatanum ans, og royn at mæta útlandska tilflytaran við opinleika, áhuga og forvitni.
- Tosa beinleiðis við tilflytaran.
- Um tørvur er á tulki, er best at biðja borgaran koma aftur til eina aðra avtalaða tíð, so tú kanst bíleggja tulk.
- Hevur tilflytarin spurningar um onnur viðurskifti, sum ikki eru kommunal ábyrgdarøki, vís so til rætta myndugleika.

LES MEIRA...

- um tulkning á s.16 í hesi *Vegleiðing* og í *Ískoyti til Vegleiðing*.
- um "ta góðu móttøkuna" í *Ískoyti til Vegleiðing*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

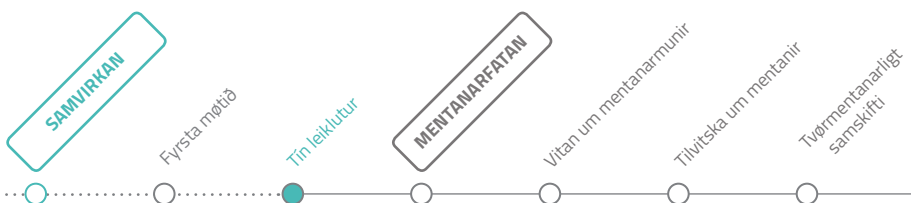

Tín leiklutur í samvirknanini við nýkomna tilflytaran er tvídeildur. Tú ert myndugleiki og skalt í flestu förum avgreiða eitt mál, men tín leiklutur í hesum føri kann eisini vera at stuðla undir eina góða byrjan í integratiónstilgongdini hjá tilflytaranum. Tað er upp til tín at meta um og avgera, hvussu nógv tú hevur møguleika at leggja í stuðlandi partin. Eisini kann tað vera ymiskt frá kommunu til kommunu, hvørjar væntanir og krøv verða sett til starvsfólk, ið taka ímóti nýkomnum tilflytarum, og í mun til, hvørjar uppgávur títt yrki annars fevnir um.

Hóast tað bert verður væntað av tær, at tú skalt avgreiða eitt mál og soleiðis virka sum myndugleiki, kann hendan líttla løtan í møtinum við tilflytaran hava stóra ávirkan. Tað kann tí vera sera gagnligt – bæði fyri útlendska tilflytaran, teg og kommununa frameftir – at tú nýtir hetta høvi til at átaka tær ein leiðbeinandi og ráðgevandi leiklut.

Tá nýkomni tilflytarin vendir sær til kommununa hevur viðkomandi eitt ørindi. Ørindið skal sjálvandi avgreiðast. Harafturat kanst tú við innbjóðandi atferð deila vitan um føroyska samfelagið, sum er viðkomandi, og vísa á møguleikar og soleiðis vera við til at lætta um fyrstu tíðina í Føroyum.

Í hesum sambandi hevur tað stóran týðning at geva borgaranum rúm til at tosa og bera fram síni sjónarmið, spurningar og tørv. Soleiðis kanst tú spegla tað, sum viðkomandi ber fram, og vegleiða og ráðgeva um tað, sum er av týðningi fyri júst hendan borgaran. Um fyrsta samvirknanin ber brá av at vera ein samtala og samstarv millum teg og borgaran eru líkindini betri fyri, at tit skilja hvønn annan og at borgarin samstundis fær kunning, ráð og vegleiðing alt eftir, hvørjari støðu viðkomandi er í.

HUGSA UM...

- at gera tær sjálvum greitt, hvønn leiklut tú ynskir at hava – er tín arbeiðsuppgáva aleina at avgreiða eitt mál ella ynskir tú eisini at nýta hetta høvi til at stuðla tilflytaranum?
- hvussu tú best kanst sameina hesar báðar leiklutir, soleiðis at tú gert títt fyrisitingarliga arbeiði, samstundis sum tú kanst veita tænaðu og stuðul.
- at tú hóast alt ert í einum myndugleikaembætti, og tí eisini kanst vísa á mørk og ikki neyðturviliga skalt vera vinur við tilflytaran.

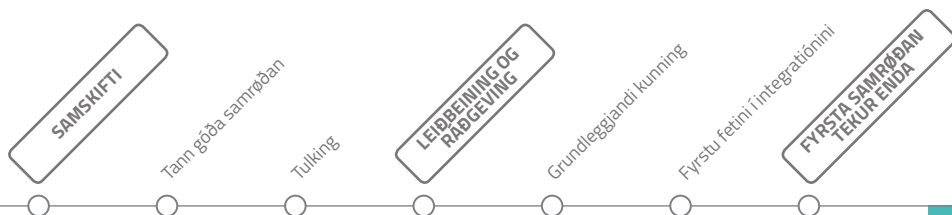
GÓÐ RÁÐ

- Fá greiðu á, hvørjar væntanir eru til tín leiklut í tínari kommunu, eins og hvørjar møguligar reglur, arbeiðsgongdir og uppgávur, tú hevur skyldu at røkja.
- Kunna borgaran um, hvør tín leiklutur er.

LES MEIRA...

- um leiðbeining, ráðgeving og grundleggjandi kunning frá s.18 í hesi *Vegleiðing*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

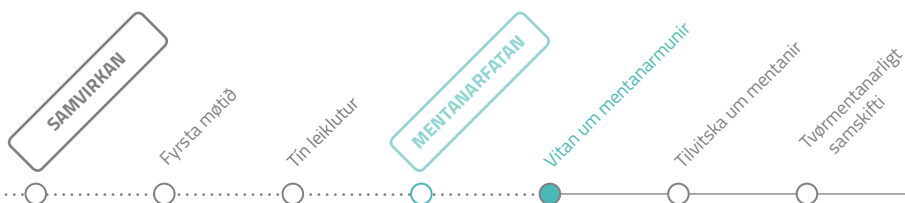

Hvussu síggja og skilja vit ýmsar tjóðarmentanir rundan um okkum? *Vitan um mentanarmunir* snýr seg um læru um og fatan av eyðkennum við øðrum mentanum, og um munir millum ýmsar mentanir. Til dømis kanst tú hugsa um, hvørja fatan menniskju frá summum mentanum hava av myndugleikum? Hvørjir førleikar eru høgt í metum í arbeiðshøpi í øðrum mentanum? Hvør er munurin á hugburði til barnauppaling ímillum mentanir? Hvat kann femininitetur og maskulinitetur merkja fyri menniskju frá onkrum mentanum? Vitan um mentanir inniber eisini upplýsingar um, hví fólk bera seg at á ein ávísan hátt.

At fáa eitt sindur av kunnleika um eina mentan *kann* hjálpa tær at skilja orsøkina til ávísan atburð hjá einum menniskja. Men aðrar orsøkir kunnu eisini vera og tí er týðningarmikið at hugsa um, at vitan um mentanir eisini hevur avmarkingar við sær. Tað ber ikki til at taka eina "vitan" sum givna og síggja hana sum einasti sannleikin, uttan at geva sær far um onnur viðurskipti ella lívsumstøður, ið kunnu ávirka.

Í roynd og veru kann tað at ogna sær vitan um mentanir og mentanarmunir, í summum førum, hjálpa tær at sleppa undan keðiligum støðum við misskiljingum ella samskipti, ið ikki er gagnligt. Hetta tí tú so kanst skilja eina reaktión ella atburð betri enn annars. Kunnleiki til aðrar mentanir kann eisini gera teg føran fyri at fáa betri samband við og at føra eina skynsamari samrøðu við tilflytaran. Men eitt fjóltáttað hegni til at hava samband við útlenskar tilflytarar verður best ment við at hava ans fyri teimum eyðkennum, sum eru felags fyri tykkara mentanir.

HUGSA UM...

- at tín “vitan” um mentanir ikki nýtist at vera galdandi fyrri øll, ið kunnu bólkast í eina mentan.
- hvørji eyðkenni frá øðrum mentanum kunnu gera teg illa við, ella um tað eru atburðir tú metir vera ónærligar, og hugsa um at útlendski tilflytarin helst hevur tað á sama hátt við onkrum, sum føroyingar vanliga gera.
- hvussu nógv tú veitst um aðrar mentanir og brúka tað til at vera forvitin og vísa forstålsi, um tú møtir atburðum og samskiptishættum, ið tú ikki kennir til.

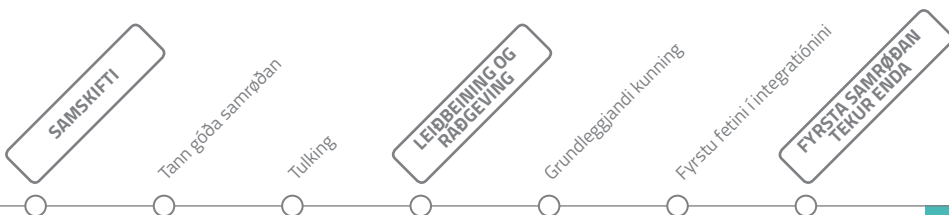
GÓÐ RÁÐ

- Tað kann hjálpa uppá samskipti og byggja álit, at vísa áhuga og spyrja útlenska tilflytaran um teirra føðiland og mentan.
- Kanna hvussu nógvir ymsir tjóðskapur eru umboðaðir í kommununi, og set teg eitt sindur inn í mentanarlig eyðkenni í teimum mest umboðaðu.
- Legg størri dent á felags eyðkenni enn ymisleika tykkara millum.

LES MEIRA...

- um hvat skilst við mentan og mentanarmunum í *Ískoyti til Vegleiðing*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

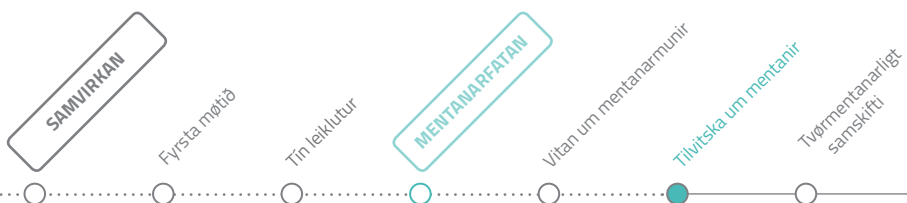
Vit hugsa ofta ekki um það í gerandisdegnum, men okkara atburður og hugburður tekur skap av mentanarligum **normum** og virðum í samfelagnum, vit liva í. Men persónligir atburðir og hugburðir broytast og mennast við tíðini, umframt at teir verða ávirkaðir av familju, øðrum nærsambondum, umhvørvi, almennum stovnum, fjølmíðlum og lógum og reglum í bústaðarlandinum. Dømi um viðurskifti, sum kunnu vera ávirkað av mentanini, vit liva í ella kenna tilknýti til, eru okkara persónligu virði, okkara relatióin til ymsar familjulimir, hugsanir um og álit á myndugleikar og mátin vit heilsast og samskifta.

Spenningur og samanbrestir millum mentanarligar bólkar stendst ofta av, at vit ikki varnast, hvussu mentan ávirkar okkum. *Tilvitska um mentanir* er evni til at skilja ymsar mentanir og hvussu tær ávirka atburð okkara. Serliga umráðandi er at vera tilvitaður um sína egnu mentan og hvussu það, ið virkar natúrligt og sjálvsagt fyri ein sjálfan, kann vera sæð heilt øðrvísi av øðrum. Til dømis kann ein hugsa um, hvørjar ósagdar væntanir vit hava til útlenskar tilflytarar í Føroyum, ella hvørjar óskrivaðar reglur vit hava okkara millum, sum fólk av útlenskum uppruna ikki hava móguleika at vita nakað um, um tey ikki verða kunnað um það.

Normar

Hugtakið "normur" fevnir um felags fatanir og sosialar kotur í einum báki ella samfelag, ið virka sum ávísingar til limimar um, hvør atburður er viðurkendur og er í samsvari við mentanarligu karmarnar í felagsskapinum. Normar fevna soleiðis um virði, morál, etikk, siðvenjur og skrivaðar ella óskrivaðar reglur.

At ásanna og vera varug við *okkara egnu* mentanarligu vídd og avmarkingar og at kenna til mentanir, ið eru øðrvísi enn okkara er fyrsta stigið í fyrireikan av einari væleydnaða samvirkan við menniskjum við øðrum tjóðskaparligum og mentanarligum uppruna.

HUGSA UM...

- hvussu tín atburður og tínar áskoðanir eru ávirkaðar av mentanarligum normum og virðum í samfelagnum, tínum nærumhvørvi og nærsambondum.
- at forfatanir og hugburðir um ymsar mentanir kunnu ávirka samskihti og samvirkanina.
- á hvønn hátt ósemjur, sum standast av mentanarmunum, kunnu loysast og hvussu vit best kunnu liva okkum inn í støðuna hjá hvørjum øðrum.

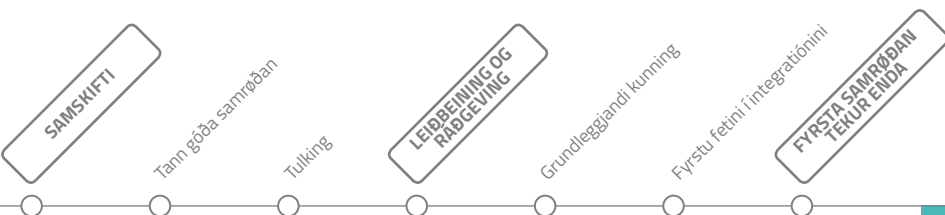
GÓÐ RÁÐ

- Um tað hóskar inn í samrøðuna, kanst tú fortelja útlenska tilflytaranum um onkur mentanarlig eyðkenni og atburðir hjá føroyingum ella um onkrar óskrivaðar reglur, ið tú kemur í tankar um.
- Gev uppbyggjandi afturboðan, um ein útlenskur tilflytari ber seg at á ein óhóskandi hátt í mun til, hvat vanligt er í Føroyum.
- Royn ikki at brúka generaliserandi orðingar um menniskju frá ymsum mentanum.

LES MEIRA...

- um mentanarfatan í *Ískoyti til Vegleiðing*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

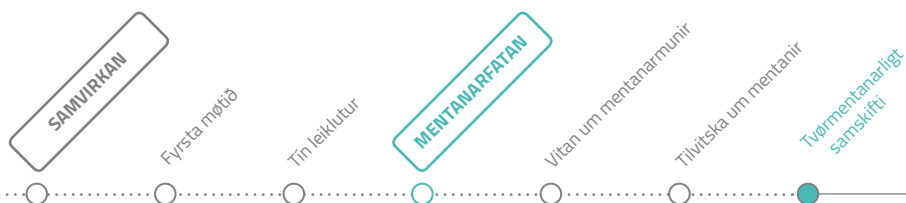

Mál er allastaðni og það er ígjøgnum málið, vit fyrst og fremst samskifta. Vit hava øll upplivað, at það til tíðir kann vera trupult at samskifta við onkran, ið tosar sama mál sum vit. Tosar tú við ein, ið ikki hevur sama móðurmál sum tú, er avbjóðingin sjálvandi enn størri.

Tvørmentanarligt samskifti fevnir um hegni, vitan og skil fyrri, hvussu ein kann samskifta skynsamt tvørtur um mentanarligar ymisleikar. Vit hava øll fleiri mentanarlig løg – etniska bakgrund, trúgv, kyn, lokal mentan, sosialir bólkar, útbúgving o.s.fr. – sum eisini mynda okkara máta at samskifta. At ásanna og viðurkenna tíni egnu mentanarligu løg og at verða varugur við, at onnur eisini hava ymisk løg, kann minka um gjónna í sínámillum samskifti.

Ein dugnaligur tvørmentanarligur samrøðari roynir at finna sær ein hátt at samskifta, sum gevur best líkindi fyrri, at samrøðufelagin skilir. Til dømis er ráðiligt at tosa í stuttum setningum, ikki tosa ov skjótt, nýta einføld orð og halda seg frá at brúka orðingar og málburðir, ið eru tengdir at egnu mentan. Eitt gott ráð er at hugsa um egnan framburð og at brúka kropsmál og -rørslur til at vísa, hvat tú meinar við. Eisini er það umráðandi at eygleiða og javnan spyrja, um tilflytarin er við, um nakað er óklárt ella um spurningar eru til eitthvørt.

Það týðningarmiklasta er tó, at báðir partar í samtali vísa persónligan áhuga, serliga tí tú veitir eina tænastu, ið hevur til endamáls at nøkta tørvin hjá útlendska tilflytaranum. Er hesin áhugi ikki til staðar hjá báðum pørtum, gagnar samrøðan ikki sínum endamáli.

HUGSA UM...

- hvussu tú samskiftir. Tosar tú skjótt? Tosar tú ov stillisliga? Hvussu er tín framburður og brúkar tú títt kropsmál, tá tú tosar?
- hvat tú ynskir at fáa fram og hvussu tú á besta hátt fært tað fram, soleiðis at móttakarin skilir tað.
- hvørjar samrøðuhættir og máliskur tú brúkar, soleiðis at tú kanst virka fyri einum framfýsnum samskifti.

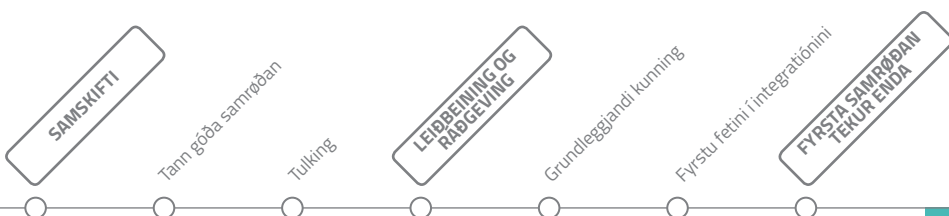
GÓÐ RÁÐ

- Samskift við virknum kropsmáli og vís virðing fyri møguligum øðrvísi framburði ella kropsmáli hjá útlenska tilflytaranum.
- Ikki brúka máliskur, orðatøk, orðingar, orð ella skemt, sum eru mentanarlaga tengd. Útlenski tilflytarin kann í summum førum misskilja, hvat tú meinar við og møguliga kenna tað háðandi ella kanska als ikki skilja.
- Royn at grunda eitt gott samband við útlenska tilflytaran beinanvegin fyri at minka um mentanarligu gjónna tykkara millum.

LES MEIRA...

- um tvørmentanarligt samskifti í *Ískoyti til Vegleiðing*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

Tú kanst ekki vita nær, og tí ei heldur verða heilt fyrireikað/ur áðrenn ein útlenskur tilflytari vendir sær til kommununa. **Samrøður** kunnu vera sera ymskar og tí er gott at vera smidligur sum móttøkufólk. Tú skalt vera til reiðar og kunna taka støði í tí einstaka menniskjanum og hennara ella hansara stöðu. Hetta kann vera krevjandi fyri teg, ið helst hevur nógvar aðrar og sera fjøltáttaðar uppgávur í tínum arbeiði.

Ein góð og munadygg samrøða kemur tó ikki av sær sjálvari. Tað tú leggur dent á at fáa fram, hevur stóran týðning í einum og hvørjum práti, eins og karmarnir kunnu ávirka gongdina og úrtøkuna. Ynskir tú at vera við til at beina integratiónstilgongdina hjá tí einstaka tilflytaranum á rætta kós, kanst tú tað gjøgnum mátan tú tosar við viðkomandi og við at vísa, at tú ynskir at stuðla.

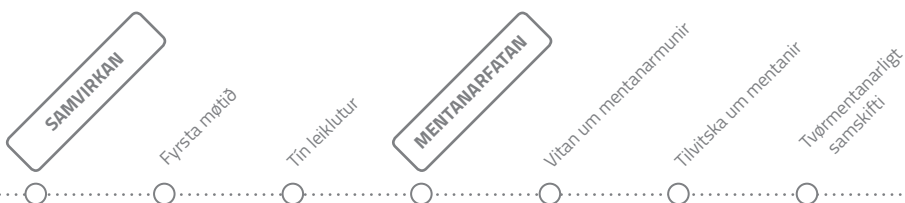
Fleiri fakligir tekstir eru skrivaðir innan sosialt arbeiði, um ymsar samrøðuhættir og tí góðu samrøðuna. Til dømis kann ein samrøða fara fram úr einum **viðurkennandi** sjónarhornið. Her verður dentur lagdur á, at borgarin verður drigin inni og er ein luttakandi partur í samrøðuna, so tað ikki bara verður einvegis tos. Hesin samrøðuháttur gevur borgaranum kenslu av at vera virðismettur, sæddur og hoyrdur. Tað hevur stóran týðning fyri, at útlenski tilflytari kennir seg inkluderaðan sum samborgari og viðurkendan sum menniskja.

Samrøða

Við samrøðu verður sipað til samskiptið og natúrliga prátið, ið er ímillum móttøkufólk og útlenska tilflytaran, tá útlenski tilflytari vendir sær til kommununa.

Viðurkenning

Munur er á viðurkenning og ásannan (ða: anerkendelse og erkendelse). At ásanna eitt hvørt er at eyðmerkja tað. At viðurkenna er at leggja virði í tað. Viðurkennir tú ein persón, sært tú tað heila menniskjað handan fysiska kroppin. Ásannar tú ein persón, er tað ein staðfesting av, at persónurin er har – uttan at man neyðturviliga viðurkennir persónin fyri tað, sum viðkomandi er ella stendur fyri. Ein kensla av at verða viðurkendur krevur, at eitt annað menniskja vísir tær viðurkenning – við ella uttan orð.

HUGSA UM...

- at taka stóði í teimum ørindum og spurningum, sum útlendski tilflytarin hevur.
- hvussu tú kanst samla saman tørv og ynski hjá einstaka borgaranum, og síðan seta karmar um samrøðuna.
- møguleikar og loysnir, heldur enn at hyggja eftir forðingum og trupulleikum.

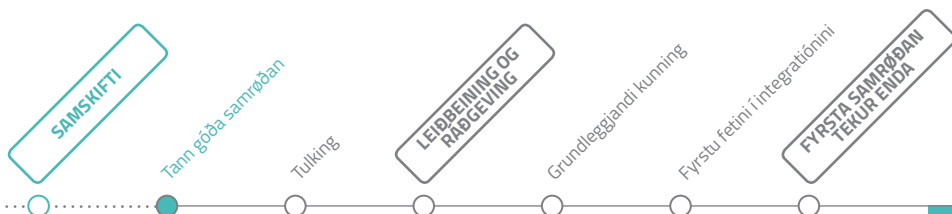
GÓÐ RÁÐ

- Peila teg inn á vitan og førleikastóði hjá borgara. Tað er ymiskt, hvussu samskipti er við persónar, alt eftir teirra fortreytum.
- Stuðla undir vónum og væntanum hjá borgaranum til kommununa og føroyskar myndugleikar og stovnar annar, men vís á, um okkurt ikki ber til ella kann verða torført.
- Deil tína vitan og gev kunning um møguleikar og hvussu viðkomandi røkkur sínum málum í tilgongdini at fella til í Føroyum.
- Tað kann vera uppbyggjandi fyri sambandið og vera við til at styrkja álitid, um tú tekur nakrar av tínum persónligu royndum við í samrøðuna. Tó uttan at fara inn í títt privata lív.

LES MEIRA...

- um "góðu samrøðuna" í *Ískoyti til Vegleiðing*.
- um samrøðuhættir í *Motivation og fremdrift í samtalen*, SEBI, 2010 (kann takast niður ókeypis á alnótini) og á www.denmotiverendesamtale.dk.

EGNAR VIÐMERKINGAR

Brúk av **tulki** er ikki lógarásett á kommunala økinum í Føroyum, eins og tað er í sambandi við læknahjálp. Tað er sostatt upp til einstøku kommununa at avgera, um hetta er ein tænasta kommunan ynskir at veita og figgja.

Skilir útlandski tilflytarin ikki føroyskt, enskt ella annað mál, ið tit bæði tosa, má tað sigast at vera góður skikkur, og eisini ein góð iløga, at bjóða fram móguleika fyri tulkung. Tað hevur eisini stóran týdning fyri **rættartrygdina** hjá borgaranum, at viðkomandi skilir, hvat tosað verður um, eins og tað er hjá tær at skilja hvat viðkomandi hevur at siga. Harafturat er tað ikki altíð hóskandi at tosa við ein triðja persón (um viðkomandi hevur onkran við sær) um nakað, sum snýr seg um støðuna hjá útlandska tilflytaranum. Hetta tekur borgaran av ræði og kann vera óheppið fyri sambandið millum borgaran og teirra avvarðandi. Tað kann gera borgaran ósjálvbjargnan og bundnan av hjálpi frá øðrum, og støðan kann verða ring at koma burturúr aftur. Umráðandi er tí at geva sær far um hvørt maki, arbeiðsgevari, vinur ella annar førir samrøðuna. Tú kanst tosa við tey um hetta fyri at fáa greiðu á, um tað er eftir egnum ynski, ella tí at tilflytarin ikki vil ella ikki hættar sær at tosa sjálv/ur.

Tulkur

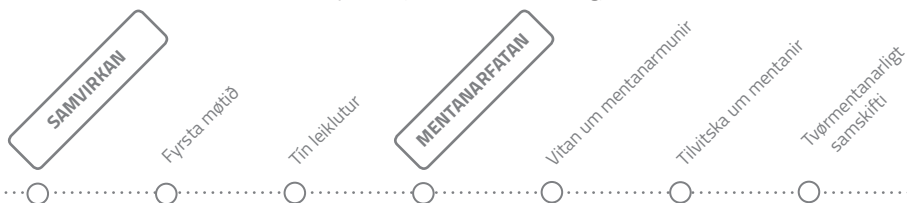
Ein fupersónur, ið dugir tvey mál og kennir mentanina handan málini.

Eru tað stutt boð, sum skulu berast fram, kanst tú umhugsa at brúka Google Translate ella Sprotan. Hesi forrit kunnu takast ókeypis niður sum appir á snildfonina og tú kanst nýta tænasturnar á alnótini. Tænasturnar eru sera hent amboð at hava hjá sær til stutt boð og einfalt samskipti, tá vit ikki tosa sama mál.

Rættartrygd

Verjan hjá borgaranum, at reglur verða fylgdar, at borgarin fær upplýsing um rættindi og skyldur, og at tagnarskyldan verður hildin.

Er ikki móguligt at tosa beinleiðis við tilflytaran fyrstu ferð til hittast, kanst tú kanna móguleikan fyri at bjóða til og avtala eina samrøðu eftirfylgjandi, soleiðis at tú hevur tíð til at bíleggja tulk. Hetta um kommunan (ella útlandski tilflytarin sjálvur) er sinnað at gjalda tulkaútreiðslurnar.

HUGSA UM...

- at tað bæði hevur stóran týdning fyri útlenska tilflytaran og fyri kommununa, at viðkomandi skilir, hvat tosað verður um.
- at tað snýr seg um rættartrygdina hjá borgaranum, eins og tað snýr seg um at vísa virðing.
- at vera varin við "umvegissamskifti" – at tosa við útlenska tilflytaran umvegis ein triðja persón, um viðkomandi hevur ein við sær.

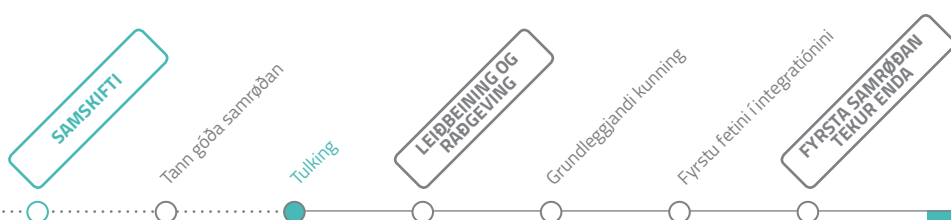
GÓÐ RÁÐ

- Google Translate ella onnur umsetingarforrit kunnu brúkast til at geva stutt boð og hjálpa í samskiftinum, um tú og borgari ikki tosa eitt felags mál.
- Spyr tín leiðara, um kommunan vil gjalda útreiðslur fyri tulkatænastu. Fá eisini greiðu á, um kommunan hevur ein politikk viðvíkjandi møguleikanum at kunna borgara um prís á til dømis telefontulking og spyrja, um tey eru hugað at gjalda útreiðsluna sjálvi.
- Um møguleiki er til tess, kanst tú umhugsast at bjóða viðkomandi aftur til eina avtalaða samrøðu, so tú hevur tíð at bíleggja tulk.
- Set teg í samband við Útlendingastovuna fyri at fáa góð ráð, hjálp og vegleiðing um tulkamøguleikar, um tú ikki hevur roynt hetta áður.

LES MEIRA...

- um tulkning, fyrimunir og vansar, og gerðalista í sambandi við at bíleggja telefontulkning frá útlenskum veitara í *Ískoyti til Vegleiðing*.
- um tulkning í *Nýkomin til Føroya*, s.23, s.85-86.
- í *Tolkeguide – Håndbog om tolkning i den kommunale indsats og i Vejledende retningslinjer for honorering af tolke inden for Justitsministeriets område*.

EGNAR VIÐMERKINGAR

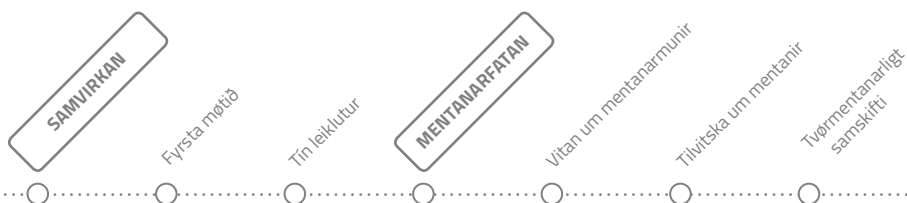

Allir borgarar í samfelagnum skulu hava javnbjóðis rættindi og somu möguleikar, eins og ongin skal vera fyrri mismuni. Øll skulu hava rætt til *javnbjóðis viðgerð*, og hetta skal gerast út frá fortreytunum hjá tí einstaka. Javnbjóðis viðgerð fæst ikki við at viðgera eins tað, ið er ólíkt, og nýkomnir útlenskir tilflytarar eru í eini øðrvísi støðu enn meirilutin av íbúgvunum í samfelagnum. Hetta tí at tey oftast ikki duga málið, ikki kenna til føroyska samfelagið og tjóðarmentanina, almennu skipanirnar, lóggávu, reglur og ásetingar, eins og tey ofta ikki hava innlit í, hvørji rættindi, skyldur og möguleikar tey hava. Tí hava flestu nýkomnu útlensku tilflytararnir tørv á meiri kunning og vegleiðing enn aðrir borgarar, sum venda sær til kommununa.

Yvirskipað kunning og vitan um samfelagið eru hornasteinar undir einari góðari byrjan í einum nýggjum landi. Tað er tó ymiskt, hvussu stórir tørvurin er, men flest øll hava tørv á onkrari kunning, til dømis um Heilsutrygd og hvussu ein fær kommunulækna. Annars kanst tú kunna eftir tørvi og lívsstøðu hjá tí einstaka borgaranum. Eru serlig evni, ið borgarin ynskir kunning og vegleiðing um – t.d. heilsu-, arbeiðs-, útbúgvingar-, heilsu-, familju- ella figgjarviðurskipti, frítíðarmøguleikar, barnaansing ella annað – kanst tú kunna so frætt tú veit, men annars vísa til rætta myndugleika ella stovn. Hevur útlenski tilflytari til dømis spurningar um sítt uppihaldsloyvi, er best at biðja viðkomandi venda sær til Útlendingastovuna, soleiðis at líkindini fyrri misskiljingum ella skeivari kunning eru so lítil sum gjørligt, eftirsum at reglugerðir og mannagongdir á økinum tíðum broytast.

Tú kanst byrja við at greiða frá tíni uppgávu í kommununi og hvørji ábyrgdarøki kommunan annars varðar av. Hevur kommunan skrivligt tilfar á føroyskum um eithvørt serligt evni, ið borgarin kann hava ágóða av, kann tað eisini vera eitt gott hugskot at umseta og gjøgnumganga hetta undir fyrsta møtinum, og geva viðkomandi tað við heim – soleiðis at familja ella onnur, ið borgarin er knýttur at, eisini kunnu fáa innlit í hesa kunning.

HUGSA UM...

- at viðkomandi oftast veit sera lítið um føroyska samfelagið, almennu skipanirnar, lógir og reglur, og onnur viðurskipti, sum tú kanska tekur fyri givið.
- at øll ikki hava tørv á somu kunning, men at tørvurin er tengdur at støðuni hjá tí einstaka.
- at tú eisini kanst koma til at geva ov nógva ella óviðkomandi kunning. Tí snýr tað seg um at finna eina javnvág, soleiðis at borgarin ikki verður ovfyltur við upplýsingum og gerst í ørviti.

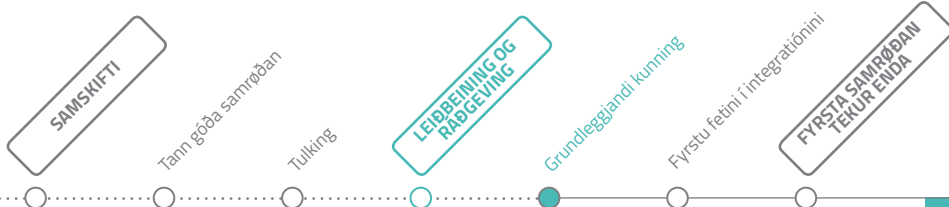
GÓÐ RÁÐ

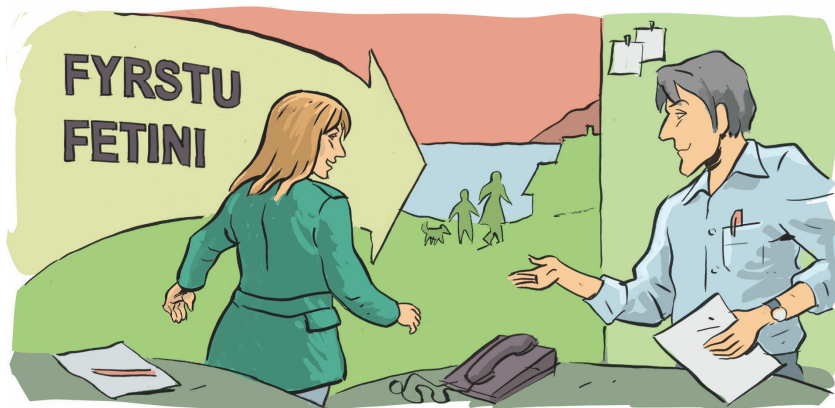
- Byrja við at kunna borgara um hvørji øki kommunan umsitur og hvørjar spurningar viðkomandi kann venda sær til kommununa við. Og vís hvar hann/hon kann fara við øðrum spurningum.
- Hevur kommunan skrivligt tilfar á enskum, fær borgarin hetta við sær, men kunna gjarna í talu um, hvat stendur í tilfarinum.
- Um kommunan hevur viðkomandi tilfar á føroyskum, er tað eitt gott hugskot at gjøgnumganga tað og geva viðkomandi tað við heim.
- Gev borgaranum bóklingin *New to the Faroe Islands*. Vís á síðutøl í bóklinginum og far, um gjørligt, ígjøgnum tekstin saman við borgara, um tað eru serlig evni, viðkomandi ynskir kunning um.
- Ger ein "gerðalista" við øllum tí, ið er umráðandi at minnast til – skjøl, ið skulu fyllast út, umráðandi freistir ella líknandi – sum tú kanst útflýggja, tá nýkomnir útlenskir tilflytarar venda sær til kommununa.

LES MEIRA...

- um grundleggjandi kunning um føroyska samfelagið og tilvísingar í *Nýkomin til Føroya*.
- um ymsu uppihaldsloyvini í *Nýkomin til Føroya*, s.12.

EGNAR VIÐMERKINGAR

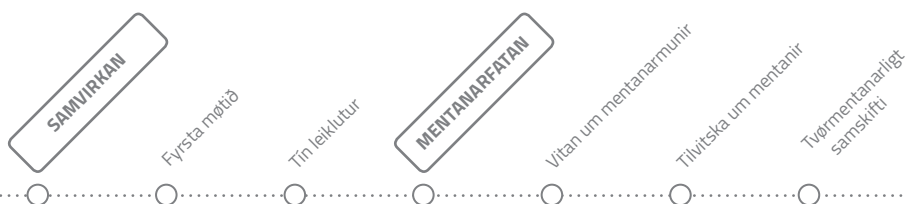

Hevur útlendski tilflytari ígjøgnum hetta fyrsta møtið fingið eina kenslu av at vera vælkominn til Føroya, við nøktandi kunning og einari fatan av, hvat tú og tín kommuna kunnu bjóða, kann tað vera við til at seta gongd á eina góða tilgongd at fella til í Føroyum.

Tín leiklutur er í hesum sambandi serliga at greiða frá møguleikunum at læra føroyskt og at kunna og vegleiða um onnur tilboð ella møguleikar, ið kunnu styðja útlenska tilflytaranum at koma væl frá byrjan í nýggja samfelagnum. Hetta kann eggja og geva útlenska tilflytaranum dirvi og hug at læra málið, at leita sær vitan um føroyska samfelagið og mentanina og at koma út millum fólk og skapa sambond. Alt tað, sum er av sera stórum týdningi, um tey ætla sær at liva í Føroyum í longri tíð.

Bóklungurin *Nýkomin til Føroya/New to the Faroe Islands* er eitt hent amboð at brúka, til at kunna út frá og at vísa á aðrar myndugleikar ella stovnar at venda sær til við øðrum spurningum. Til dømis fyri at tekna seg til undirvísing í føroyskum, tiltøk og ítriv ella fáa nágreiniligari ráðgeving innan eitthvørt øki. Tað er tó umráðandi at tú ansar eftir at hava dagfórdar upplýsingar um til dømis málskeið og onnur tilboð og kanst kunna um, hvar og hvussu viðkomandi kann tekna seg - og um gjørligt eisini hjálpa við tilmeldingini.

Undir hesum fyrsta møtinum kanst tú eisini geva góð ráð og vísa á, at makin og aðrir avvarðandi persónar kunnu vera til stóra hjálp í tilgongdini at læra føroyskt og at stuðla meiri víðfevnt undir integratiónstilgongdini í gerandisdegnum. Tað skal ofta ikki so nógv til. Bara tað at ímynda sær, hvussu tað mann kennast at vera heilt nýggjur í einum samfelag, har alt er ókent, kann seta nakrar tankar í gongd og geva hugskot til, hvussu ein kann stuðla. Tað er tó í hesum høpi umráðandi at tosa við útlenska tilflytaran um væntanir og ynski um stuðul frá øðrum. Menniskju kunnu vera sera ymisk um, nær stuðul og hjálp fer útum mark, og soleiðis ikki er til gagns.

HUGSA UM...

- at tú hefur møguleika at stuðla undir integratióntilgongdini við at eggja útlenska tilflytaranum at fara í gongd við undirvísing í føroyskum og at skapa sambond tíðliga í tilgongdini at fella til í Føroyum.
- hvørja kunning og hjálp tú hevði ynskt at fingið, um tú var nýkominn borgari í einum nýggjum og ókendum landi.

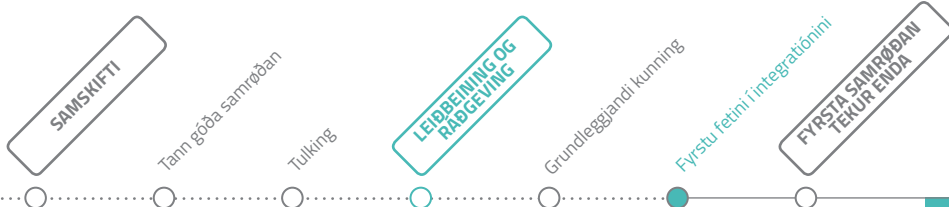
GÓÐ RÁÐ

- Tosa við útlenska tilflytaran um, hvørjar væntanir og vónir viðkomandi hevur til hjálp og stuðul frá tær, kommununi og avvarðandi.
- Ger tær sjálvum greitt – og skift møguliga orð við tín leiðara um – hvat tú *kanst* hjálpa við, og greið borgaranum frá hesum.
- Vís maka, familju ella øðrum, ið eru við útlenska tilflytaranum, á teirra týðandi leiklut í tilgongdini at fella til í Føroyum.
- Vís á ymsu møguleikarnar at fáa undirvísing í føroyskum.
- Ger ein lista yvir frítíðarmøguleikum í tínari kommunu og nærumhvørvi – t.d. ítróttarfeløg, bóka- og onnur søvn, samkomur, áhugabólkar, afturvendandi tiltøk og sjálvbodnar felagsskapir – sum tú kanst útflýggja til nýkomnar útlenskar tilflytarar.

LES MEIRA...

- um týðningin av kunning, málæru og sosialum sambondum fyri integratiónumina í *Ískoyti til Vegleiðing*.
- um frálæru í føroyskum og føroyskari mentan í *Nýkominn til Føroya*, frá s.18.
- um frítíð og ítriv í *Nýkominn til Føroya*, frá s.72.

EGNAR VIÐMERKINGAR

Tá útlendski tilflytari hefur fingið eitt p-tal, er hann á nógvum økjum rættarlíga á jøvnum føti við aðrar borgarar í Føroyum. Men fortreytirnar fyri trivnaði og einum virknum borgaraskapi eru ofta ikki tær somu. Ofta hava útlendskir tilflytatar málsligar avbjóðingar, kenna fá fólk og kunnu hava aðrar tankar og viðurskipti, ið gera tilgongdina at fella til avbjóðandi. Til dømis kunnu tey hava heimlongsul, sakna familju og vinir, stríðast við at teirra væntanir til flytingina til Føroyar ikki samsvara við teirra upplivingar, hava stúran um framtíðina ella annað.

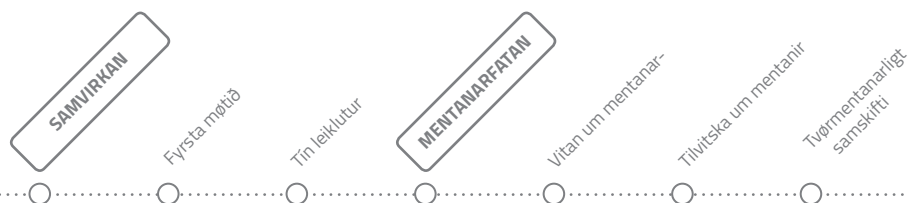
Eydnast hendan fyrsta samrøðan væl, kann hon vera við til at minka um stúran og geva størri ágrýtni og sjálvsálit til at taka ræði á egnu støðu og vera framsøkin. Og samrøðan kann eisini gera sítt til, at útlendski tilflytari møtir almennum myndugleikum í einum øðrum ljósið framyvir. Fær borgarin neyðuga kunning frá byrjan, fyrirbyrgir tú fyri skeivari kunning aðrastaðni, og skapar betri fortreytir fyri at fáa eina góða tilveru í okkara samfelag.

Metir tú, at útlendski tilflytari kundi notið gott av at komið aftur til eina samrøðu, og hefur tú møguleika til tess, kanst tú avtala tíð til eina persónliga samrøðu. Í hesi samrøðu kunnu tit, um tað liggur fyri, seta tykkum saman og gera eina persónliga integratiónsætlan. Sí fylgiskjal í *Ískoyti til Vegleiðing* við uppskotið til eina integratiónsætlan.

Integratiónssamskiparin á Útlendingastovuni hefur til uppgávu at lýsa, hvørji átøk kunnu verða gjørd og at skipa virksemi, sum hava til endamáls at betra um umstøðurnar á integratiónsøkinum í Føroyum. Í hesum arbeiði hevði tað verið gagnligt hjá integratiónssamskiparanum at fingið samband við nýkomnar útlendskar tilflytatar í Føroyum.

Spyr borgaran, um viðkomandi vil geva *samtykki* til, at kontaktupplýsingar verða latnar til integratiónssamskipara á Útlendingastovuni. Við hesum, kann nýkomni tilflytari fáa boð um viðkomandi viðurskipti á útlendinga- og integratiónsøkinum í Føroyum. Harumframt kann viðkomandi hoyra frá Integratiónssamskipara um kanningararbeiði, ið verður gjørt, fyri at lýsa umstøðurnar hjá útlendingum í Føroyum. Samtykkiskjalið er at finna sum fylgiskjal í *Ískoyti til Vegleiðing*.

Útlendski tilflytari er eisini vælkominn, sjálvur at seta seg í samband við integratiónssamskiparan og fáa góð ráð til fyrstu tíðina í Føroyum.

HUGSA UM...

- hvat tú gevur útlenska tilflytaranum við sær frá samrøðuni. Samsvarar hetta við tað, tú hevur ímyndað tær og metir tú, at útlenski tilflytari fer ríkari heim?

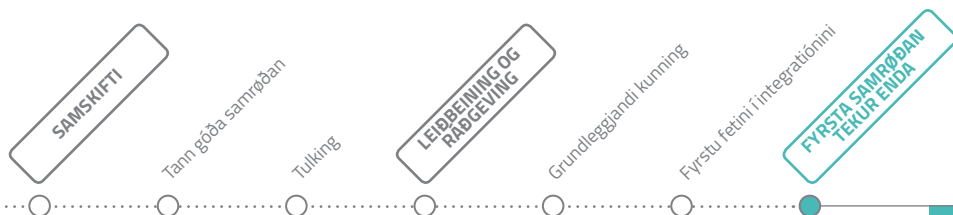
GÓÐ RÁÐ

- Met um tørvur er á at bjóða til eina aðra samrøðu. Hevur tú møguleika, kann tað vera ein góð íløg at bjóða til eina samrøðu eina avtalaða tíð.
- Spyr um samtykki til at kontaktopplýsingar kunnu latast Integratióssamskipara á Útlendingastovuni.

GERÐALISTI Í SAMBAND VIÐ SAMTYKKI

- ☐ Greið borgara frá møguleika at fáa boð um viðkomandi viðurskipti innan útlendinga- og integratiónsøkið í Føroyum, og um møguliga at verða settur í samband við av Integratióssamskipara á Útlendingastovuni.
- ☐ Kunna væl um, hvat stendur í *Samtykkiskjalinum*, hvat samtykki inniber og at upplýsingarnir ikki verða brúktir til annað enn hesa tænaðu.
- ☐ Er borgarin áhugaður, skal viðkomandi skriva undir skjalið.
- ☐ Send skjalið til Útlendingastovuna. Sí t-post á samtykkiskjalinum.

EGNAR VIÐMERKINGAR

- ❑ Syrg fyri at hava bóklingarnar *New to the Faroe Islands* og *Nýkomin til Føroya* til taks.
- ❑ Er annað skrivligt tilfar, sum kann vera gagnligt hjá útlendska tilflytaranum at fáa?
- ❑ Ger ymsar listar, sum tit kunnu útflýggja útlenskum tilflytarum, tá tey venda sær til kommununa, til dømis:
 - Frítíðarmøguleikar í kommununi og grannakommunum: Ítróttarfeløg, bókasøvn, samkomur, søvn, tónleika- og mentanarpallar, áhugabólkar, afturvendandi tiltøk og sjálvbodnir felagsskapir og annað
 - Heimasíður og síður á sosialum miðlum, ið kunnu vera hentar hjá útlenskum tilflytarum at vita um.
 - Tað, ið er umráðandi at minnst til sum nýkomin til Føroya – skjøl, ið skulu fyllast út, freistir og líknandi. Til dømis í samband við barnaansing, Heilsutrygd, málskeið, fíggarviðurskifti o.s.fr.
- ❑ Tak niður appina Google Translate á telefonina, ella hav atgongd til forritið á telduni.

